

Evoluția sectorului privat în România

Structura economică specifică fiecărei țări - determinată de nivelul său de dezvoltare, de tipologia istorică a evoluției sale și de modul specific de reglementare a vieții sociale (cu impact asupra serviciilor publice) - influențează evoluția și importanța, la un moment dat, a sectorului privat.

România a devenit stat membru al Uniunii Europene, dar problematica proprietății nu este pe deplin clarificată. Procesul de privatizare nu s-a încheiat. În același timp, România se află acum printre țările cu cele mai ridicate fluxuri de investiții străine, care, aprioric, modifică structura capitalului social.

De aceea o estimare a evoluției viitoare a contribuției sectorului privat la crearea produsului intern brut, corelat cu modificările așteptate în structura capitalului social este de natură să evidențieze convergența economiei românești cu structurile din celelalte state membre ale UE și din acest punct de vedere.

Prin acest studiu, Comisia Națională de Prognoză oferă pentru prima dată o evaluare sistematizată și corelată a evoluției trecute a ponderii sectorului privat în capitalul social și produsul intern brut¹, precum și o prognoză pe termen mediu.

La sfârșitul anilor '80, în țara noastră, sectorul de stat era cvasi-majoritar, sectorul privat deținând, în 1989, numai 12,8% din produsul intern brut.

Procesul de privatizare a început în 1990, și s-a dovedit a fi mult mai complex și dificil. În perioada de început a avut un ritm lent, caracterizat de absența voinței politice, de mentalitatea românilor, moștenită de la vechiul regim, de probleme instituționale, de o instituire lentă a cadrului legal necesar etc.

În evoluția sectorului privat în economia românească se disting câteva etape:

- În anul 1996 sectorul privat devine majoritar la realizarea produsului intern brut cu 55%. În ceea ce privește structura capitalului social din economie, ponderea capitalului social privat a fost redusă, fiind consecința unui capital social mic necesar la înființarea unei societăți comerciale, în timp ce societățile cu capital de stat au pornit din start cu o valoare ridicată a capitalului social. Totodată, sectorul privat spre deosebire de sectorul de stat a înregistrat profit, contribuind astfel la creșterea VAB privat.

¹ Analiza evoluției anterioare a sectorului privat s-a efectuat pe baza datelor INS și a celor din bilanțurile contabile centralizate de MFP.

De menționat faptul că saltul sectorului privat, ca pondere în produsul intern brut, a fost, în cea mai mare parte, rezultatul transferului dreptului de proprietate.

O altă caracteristică a acestei perioade o reprezintă faptul că volumul investițiilor străine directe a fost unul foarte mic, nivelul acestora în întreg intervalul 1991-1996 (aproximativ 1 miliard euro) reprezentând circa 93% din fluxul net al anului 1997.

- Perioada 1997-2000 s-a caracterizat printr-o evoluție mai lentă a sectorului privat în produsul intern brut, dar și printr-o accelerare a transferurilor de capital din sectorul de stat în cel privat. Dacă în anul 2000 ponderea sectorului privat în PIB era cu circa 10 puncte procentuale mai mare față de 1996, numai în trei ani, ponderea capitalului social integral privat crește de la circa 8% la aproape 42%. Corelând cele două evoluții, rezultă că accentul a fost pus pe privatizarea de societăți cu contribuție mai mică la valoarea adăugată brută.
- După anul 2000 nu mai apar salturi mari, de la un an la altul, ale sectorului privat în produsul intern brut. Referitor la capitalul social majoritar privat, evoluția este ascendentă, an de an, ajungând la peste 77% la sfârșitul anului 2006, ca rezultat al nivelului ridicat al investițiilor străine, mai ales după 2004.

La nivel de ramură de activitate, evoluția sectorului privat a fost, în mare, asemănătoare cu cea la nivelul economiei naționale, existând totuși unele deosebiri:

- în agricultură evoluția a fost mai spectaculoasă, cu salturi mari încă din primii ani ai tranziției;
- în industrie, sectorul privat reprezenta, la începutul perioadei de tranziție, circa 5%, evoluțiile anuale fiind modeste, consecință a ritmului procesului de privatizare, de-abia în anul 1999 acest sector devenind majoritar în această ramură;
- în construcții, sectorul privat avea la începutul anilor '90 contribuții minore (circa 2%), dar evoluțiile ulterioare au fost semnificative, fapt datorat dezvoltării puternice a activității private în acest domeniu de activitate;
- în sectorul serviciilor punctul de plecare a fost la un nivel scăzut (2%), dar evoluțiile anuale au fost semnificative, în anul 1995 sectorul privat devenind majoritar (58%) în domeniul serviciilor.

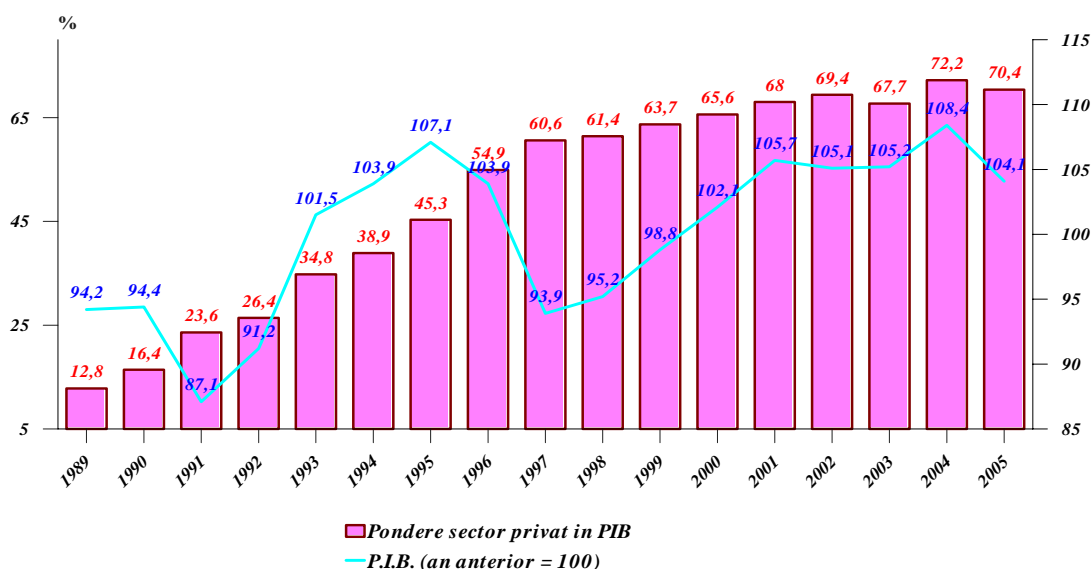
Prin corelarea programelor de privatizare cu estimarea nivelului și dinamicii investițiilor private, se apreciază că în anul 2010 ponderile sectorului privat se vor situa la:

- 79% din produsul intern brut;
- 87% din capitalul social din economie;
- 92% din cifra de afaceri.

1. Evoluția sectorului privat în produsul intern brut

Cu toate întârzierile procesului de privatizare din România, contribuția unităților din sectorul privat la crearea produsului intern brut a crescut an de an, ajungând să reprezinte 70,42% în anul 2005, față de numai 16,4% în 1990.

Evolutia sectorului privat in produsul intern brut

Procesul de privatizare a început în **agricultură**, mai precis în sistemul cooperatist din agricultură. Analizând distribuția pe ramuri a sectorului privat, nivelul cel mai ridicat se înregistrează în agricultură, unde acesta furnizează peste 95% din valoarea adăugată brută a acestei ramuri, consecința faptului că pământul a fost restituit proprietarilor, iar fermele și alte unități agricole de stat s-au desființat în primii ani ai perioadei de tranziție.

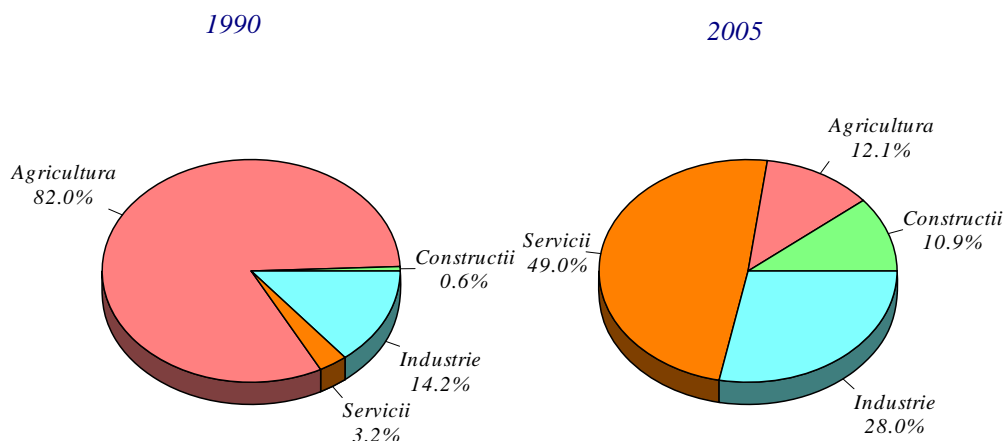
În **industrie**, cu toate că procesul de privatizare a trenat în unele domenii (de exemplu, sectorul energetic), s-a produs un salt important și de la numai 5,7% în 1990, în anul 1999 sectorul privat a devenit majoritar cu 53,7%, pentru ca în anul 2005 să ajungă la peste 80% din valoarea adăugată brută realizată în industrie.

Construcțiile reprezintă cel de-al doilea domeniu de activitate în care sectorul privat tinde să devină cvasi-majoritar. Amploarea pe care a cunoscut-o, după 1990, activitatea din domeniul construcțiilor realizate de sectorul privat, a făcut ca acesta să-și sporească cu pași mari ponderea în valoarea adăugată brută a ramurii, de la aproximativ 2 procente în 1990, la 51,6% în 1994 și aproximativ 95% în 2001.

În cadrul **serviciilor**, deși aportul sectorului privat a sporit considerabil, rămâne domeniul cu nivelul cel mai scăzut, comparativ cu celelalte ramuri. Creșterea ponderii sectorului privat în cadrul serviciilor a fost rezultatul dezvoltării cu precădere a activității de comerț, de turism și servicii hoteliere, a tranzacțiilor imobiliare, a serviciilor financiar – bancare și de asigurări etc. De menționat că ponderea sectorului privat în cadrul valorii adăugate brute din servicii are valori mai scăzute decât în cazul celorlalte ramuri datorită faptului că la unele categorii de servicii (administrație publică, învățământ, sănătate) sectorul public este majoritar.

Schimbări semnificative au intervenit și în ceea ce privește contribuția ramurilor la realizarea valorii adăugate brute din sectorul privat.

Structura valorii adăugate brute
din sectorul privat pe ramuri

Din datele prezentate în grafic se poate constata schimbarea majoră în structura valorii adăugate brute din sectorul privat. În 1990 agricultura avea un aport covârșitor (83%), în timp ce în 2005 aportul ei a fost de numai 12,1%, industria și-a sporit considerabil contribuția de la 14,2% în 1990 la 28,0% în 2005. De remarcă, de asemenea, saltul uriaș făcut de sectorul serviciilor de la numai 3,2% în 1990 la circa 50% în 2005 și chiar și pe cel al construcțiilor, care de la o valoare aproape neglijabilă în 1990 a ajuns la peste 10% în anul 2005.

Desfășurarea lentă a procesului de privatizare în țara noastră a făcut și face ca România să fie, în acest proces, în urma altor țări din regiune. Astfel, în unele țări central și est europene, ponderea sectorului privat în PIB la nivelul anului 2000 depășea pe cel al României din 2005. Este cazul Slovaciei (83,6%), Ungariei (71,7%) și al țărilor baltice. Este de remarcat ponderea pe care o are sectorul privat pe ramuri de activitate în Slovacia: 85,2% în servicii și 75,9% în industrie. Cu ponderi sub nivelul României se situau Bulgaria (61,6%), Cehia (62%) și Polonia (63,2%).

2. Structura și evoluția capitalului social din sectorul privat

Analiza situației economico – financiare pe baza datelor din bilanțurile contabile centralizate de Ministerul Finanțelor Publice, pune în evidență evoluția în timp a fenomenelor, corelațiilor care există între ele, precum și factorii care au contribuit direct sau indirect la variația fenomenelor.

O agregare a tuturor companiilor care au activitate și predau bilanțuri contabile, reflectă o imagine de ansamblu asupra performanțelor din economie.

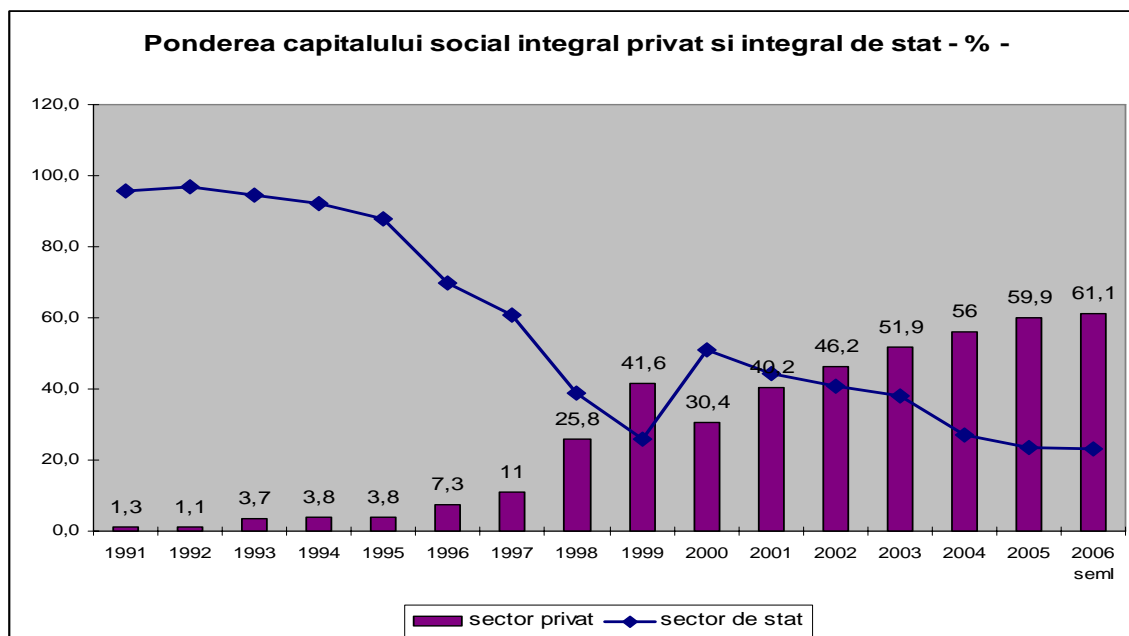
Astfel, pentru aprecierea corectă a importanței sectorului privat în economia românească, dar și pentru evoluția sa viitoare este necesară analiza corelată a rezultatelor economice obținute de sectorul privat cu ponderea acestui sector în capitalul social din economie.

Rolul important jucat de sectorul privat în realizarea PIB, a dus la contribuția ridicată a acestui sector la formarea PIB-ului, consolidând astfel tendința manifestată în ultima perioadă și majorând ponderea acestui sector de la 55% în 1996 la 70,4% în 2005. Sectorul privat a avut cuvântul cel mai greu de spus în majoritatea domeniilor economice, contribuția acestuia la PIB reprezentând aproape în totalitate sectorul comerțului cu amănuntul, construcțiile și turismul. În industrie, ponderea sectorului privat s-a ridicat la circa 80%, fiind urmarea accelerării proceselor structurale din economie, ceea ce a ajutat sectorul privat să-și mărească simțitor participarea la producția industrială.

Creșterea ponderii sectorului privat în economia românească s-a datorat pe de o parte creșterii volumului de activitate, prin investițiile private efectuate, iar pe de altă parte procesului de privatizare care s-a axat în principal, pe vânzarea pachetelor de acțiuni deținute de stat. Astfel, la sfârșitul semestrului I din anul 2006, ponderea capitalului social majoritar privat în totalul capitalului social din economia românească a ajuns la circa 75% (Anexa nr. 1).

O evoluție a capitalului social în perioada 1991- 2006 scoate în evidență că până în anii 1997-1998 capitalul social din sectorul privat a deținut o pondere mică, fiind o consecință a unui capital social mic necesar la înființarea unei

societăți comerciale și a unor investiții reduse. Începând însă cu anii 1997-1998 ponderea sectorului privat a început să crească, excepție făcând anul 2000 (când a avut loc o reevaluare a capitalului social), ca urmare a privatizării unor societăți cu capital de stat, majorării capitalului social necesar pentru înființarea unei societăți private (de la 100 mii ROL la 1 milion ROL, apoi la 2 milioane ROL, cât este și în prezent), precum și creșterii volumului de investiții.

În ceea ce privește evoluția capitalului majoritar privat, acesta a crescut an de an, ajungând la nivelul semestrului I 2006 la 75% din totalul capitalului social din economie, 61,1% deținând capitalul social integral privat, 13,8% capitalul mixt unde partea privată deține majoritatea, 0,1% capitalul cooperatist.

Evoluția capitalului social majoritar privat și majoritar de stat

-% din capitalul social total-

	2003	2004	2005	2006 semI
Proprietatea majoritară de stat din care:	43,3	29,6	25,6	25,0
- proprietatea de stat	37,9	26,9	23,7	23,2
- proprietatea mixtă cu capital social majoritar stat	5,4	2,7	1,9	1,8

	2003	2004	2005	2006 semI
Proprietatea majoritar privată din care:	56,7	70,4	74,4	75,0
- proprietatea privată	51,9	56,0	59,9	61,1
- proprietatea mixtă cu capital social majoritar privat	4,5	14,2	14,3	13,8
- proprietatea cooperatistă	0,3	0,2	0,2	0,1

Companiile în întregime private și-au sporit ponderea în capitalul social cu 3,6 puncte procentuale, în timp ce ponderea lor în cifra de afaceri a crescut doar cu 1,7 puncte procentuale (semestrul I 2006/semestrul I 2005). În același timp, companiile cu capital social integral de stat și-au redus aproximativ în aceeași măsură ponderea în capitalul social și în cifra de afaceri (-2,2, respectiv -2,1 puncte procentuale).

- modificarea ponderii în puncte procentuale -

	Capital social	Cifra de afaceri
Proprietatea majoritară de stat din care:	-2,5	-2,1
- proprietatea de stat	-2,2	-2,1
- proprietatea mixtă cu capital social majoritar de stat	-0,3	0,0
Proprietatea majoritar privată din care:	2,5	2,1
- proprietatea privată	3,6	1,7
- proprietatea mixtă cu capital social majoritar privat	-1,0	0,4
- proprietatea cooperatistă	-0,1	0,0

În timp ce capitalul social majoritar privat a ajuns la 75,0% din totalul capitalului social din economie, cifra de afaceri a reprezentat aproape 92% din cifra de afaceri din economie (Anexa nr. 2).

În ceea ce privește structura profitului proprietatea majoritar privată deține, cea mai mare pondere, respectiv 92,0% din profitul realizat în economie

la nivelul semestrului I 2006, în creștere cu 3,3 puncte procentuale față de nivelul semestrului I 2005 (Anexa nr.3).

Referitor la eficiența economică, determinată ca rată de profitabilitate ((profit - pierdere)/cifra de afaceri), aceasta a cunoscut o creștere pe ansamblul economiei, ajungând la finele semestrului I 2006 la 6,3% (Anexa nr. 4).

În ceea ce privește sectorul majoritar privat, acesta înregistrează o rată de profitabilitate în creștere față de sfârșitul anului 2005 (6,4%), totuși ținând cont și de experiența din anii anteriori, când la nivelul semestrului I s-au înregistrat valori mai scăzute decât anul precedent, totuși în semestrul II a avut loc o creștere a masei profitului care a condus la rate de profitabilitate mai mari la sfârșit de an. Este de așteptat ca și în anul 2006 rata profitabilității din sectorul privat să ajungă la circa 7%.

3. Evoluții viitoare ale sectorului privat în România

Dezvoltarea sectorului privat este reflectată de echilibrul dintre funcțiile complementare ale statului și sectorului privat, echilibru diferit în raport cu specificul și nivelul de dezvoltare al fiecărei economii. Într-un studiu recent², Banca Mondială preciza că dezvoltarea sectorului privat înseamnă „regândirea judicioasă a rolului statului și nu o privatizare realizată la întâmplare. Politicile guvernamentale sănătoase care asigură spațiu de manevră pentru inițiativa privată și care instituie un cadru de reglementare, care canalizează inițiativa privată într-un mod de care să beneficieze întreaga societate, sunt esențiale”.

Se poate aprecia că fiecărei economii îi este caracteristic, pe termen mediu, un nivel optim, posibil de atins, al ponderii sectorului privat, astfel încât efectele asupra dezvoltării să fie maxime. Exemplul Franței, ca și al altor țări dezvoltate, unde sectorul public și-a asumat, pe parcursul evoluției economice, rolul preponderent în sectoarele de activitate de importanță vitală pentru societate (transport, energie, servicii publice, poștă), arată că transferul acestor activități către sectorul privat este de durată.

În ceea ce privește contribuția sectorului privat în produsul intern brut nu se vor produce mutații majore. Dacă în prezent sectorul privat produce puțin peste 70% din PIB-ul țării noastre (70,4% în 2005, în scădere față de anul 2004 când a avut o pondere de 72,2%), la sfârșitul anului 2010, ponderea acestuia se va situa în jurul a 79 procente din produsul intern brut.

Ponderea sectorului privat în produsul intern brut și în valoarea adăugată brută a ramurilor, în perioada 2006 – 2010, este prezentată în tabelul următor:

² Strategia dezvoltării sectorului privat – Aprilie 2002, Banca Mondială, Washington, SUA;

- % -

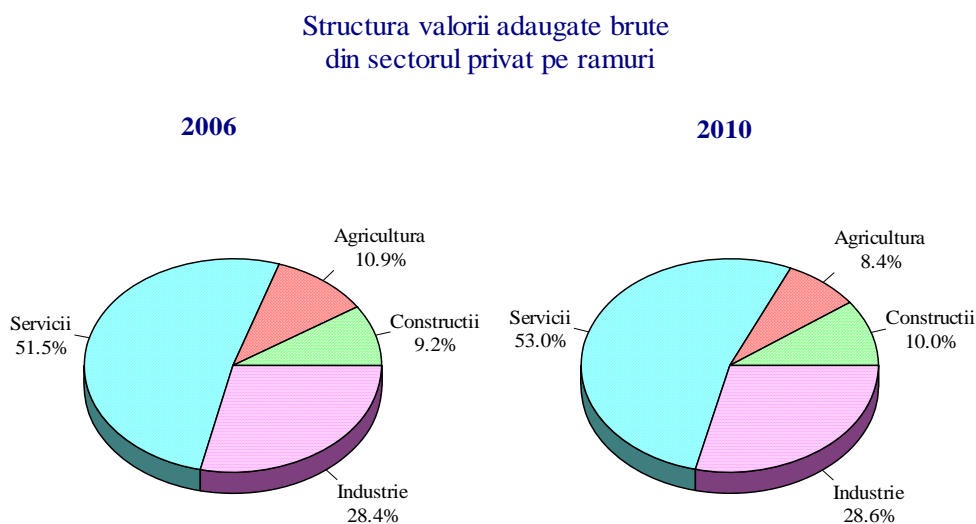
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Industria	80,9	82,0	83,5	84,0	84,5	85,0
Agricultura, silvicultura, piscicultura, exploatare forestiera	95,5	97,5	98,0	98,5	99,0	99,4
Construcții	118,5	96,0	96,5	97,0	98,0	99,0
Total servicii	71,3	76,0	78,0	80,0	83,0	86,5
PRODUS INTERN BRUT	70,4	71,8	73,2	74,6	76,6	78,8

Principalele ipoteze avute în vedere la estimarea nivelului ponderii sectorului privat în produsul intern brut sunt:

- în industrie procesul de privatizare s-a realizat în mare parte; în viitor vor continua privatizările celor trei mari companii din portofoliul AVAS (Electroputere Craiova, Tractorul și Rulmentul Brașov), a societăților din sectorul energiei electrice și termice, a celor din sectorul resurselor minerale, etc.;
- în agricultură sectorul privat este deja cvasi-majoritar, acesta producând peste 99% din valoarea adăugată brută a ramurii;
- **activitățile circumscrise sectorului „administrația publică”** care reprezintă în continuare sector de stat, produce 4,3% din valoarea adăugată brută;
- **celelalte servicii sociale, incluzând o paletă largă de activități**, precum învățământul, sănătatea, serviciile de gospodărie comunală și activitățile recreative, culturale și sportive, vor continua să fie prestate într-o proporție însemnată de către stat, chiar dacă, în perspectivă (pe termen lung), contribuția sectorului privat va deveni majoritară;
- în domeniul **financiar – bancar** privatizarea BCR în 2005, urmată de privatizarea CEC creează premise pentru creșterea ponderii sectorului privat din această sferă de activitate;
- **privatizarea institutelor de cercetare – dezvoltare** din portofoliul AVAS;
- în domeniul **turismului**, circa 92% din capitalul social deținut de stat a fost transferat în domeniul privat și urmează ca în perioada următoare să se transfere și restul de 8%;

- continuarea procesului de privatizare a societăților/companiilor naționale și societăților comerciale din domeniul **transportului**.

În aceste condiții structura valorii adăugate brute din sectorul privat va fi următoarea:

Sectorul serviciilor, va deveni majoritar și va furniza, în anul 2010, peste jumătate (53%) din valoarea adăugată brută realizată în sectorul privat, urmată de industrie cu circa 28%, construcții și servicii.

În ceea ce privește evoluția capitalului social și a cifrei de afaceri, investițiile noi și cele privind redresarea unor societăți vor avea efect atât asupra capitalului social (dacă vor veni ca aport de capital) cât și asupra cifrei de afaceri, astfel că la sfârșitul anului 2006 sectorul privat ar putea atinge 87% din cifra de afaceri obținută în întreaga economie și 77% din capitalul social.

Pentru evoluția viitoare atât a cifrei de afaceri, cât și a capitalului social din sectorul privat este prognozat ca acesta să dețină 87% din capitalul social din economie și 92% din cifra de afaceri la orizontul anului 2010.

Pe lângă investițiile care se vor face în perioada următoare și care vor conduce la o dezvoltare a activității din sectorul privat, la creșterea capitalului social și a cifrei de afaceri vor contribui și privatizările care se vor face în perioada următoare.

Ponderea sectorului privat in total economie

-%-

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Capital social	70,4	74,4	77,3	78,0	80,0	83,0	87,0
Cifra de afaceri	83,9	84,9	87,0	88,0	89,0	90,0	92,0

Anexa nr. 1

Structura capitalului social

- % din capitalul social din economie-

	2003	Sem. I 2004	2004	Sem. I 2005	2005	Sem. I 2006
Proprietatea majoritară de stat din care:	43,3	38,7	29,6	27,5	25,6	25,0
- Proprietatea de stat	37,9	35,1	26,9	25,4	23,7	23,2
- Proprietatea mixtă cu capital social majoritar de stat	5,4	3,6	2,7	2,1	1,9	1,8
Proprietatea majoritar privată din care:	56,7	61,3	70,4	72,5	74,4	75,0
- Proprietatea privată	51,9	55,9	56,0	57,5	59,9	61,1
- Proprietatea mixtă cu capital social majoritar privat	4,5	5,2	14,2	14,8	14,3	13,8
- Proprietatea cooperatistă	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1

Anexa nr. 2

Structura cifrei de afaceri

- % din cifra de afaceri din economie-

	2003	Sem. I 2004	2004	Sem. I 2005	2005	Sem. I 2006
Proprietatea majoritară de stat din care:	15,3	15,0	11,0	10,3	8,3	8,2
- Proprietatea de stat	13,9	14,1	10,2	9,6	7,6	7,5
- proprietatea mixtă cu capital social majoritar de stat	1,4	0,9	0,8	0,7	0,7	0,7
Proprietatea majoritar privată din care:	84,7	85,0	89,0	89,7	91,7	91,8
- Proprietatea privată	82,4	81,7	83,9	83,0	84,9	84,7
- Proprietatea mixtă cu capital social majoritar privat	2,0	3,0	4,8	6,5	6,5	6,9
- Proprietatea cooperatistă	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2

Anexa nr. 3

Structura profitului

- % din profitul din economie-

	2003	Sem. I 2004	2004	Sem. I 2005	2005	Sem. I 2006
Proprietatea majoritară de stat din care:	10,0	19,3	8,6	11,3	6,8	8,0
- Proprietatea de stat	9,4	18,7	8,0	10,9	6,6	7,5
- Proprietatea mixtă cu capital social majoritar de stat	0,6	0,6	0,6	0,4	0,2	0,5
Proprietatea majoritar privată din care:	90,0	80,7	91,4	88,7	93,2	92,0
- Proprietatea privată	88,1	77,8	85,6	81,7	86,5	80,9
- Proprietatea mixtă cu capital social majoritar privat	1,7	2,7	5,6	6,8	6,6	10,9
- Proprietatea cooperatistă	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2

Anexa nr. 4

Rata profitabilității

- % -

	2003	Sem. I 2004	2004	Sem. I 2005	2005	Sem. I 2006
	3,0	5,5	5,7	5,5	5,7	6,3
Proprietatea majoritară de stat din care:	-2,8	6,6	-0,5	5,8	2,6	5,3
- Proprietatea de stat	-0,9	8,4	1,0	6,5	3,5	6,0
- Proprietatea mixtă cu capital social majoritar de stat	-22,5	-21,5	-18,8	-4,8	-8,0	-2,8
Proprietatea majoritar privată din care:	4,0	5,3	6,4	5,5	6,0	6,4
- Proprietatea privată	4,2	5,4	6,6	5,4	6,1	5,8
- Proprietatea mixtă cu capital social majoritar privat	-2,3	2,2	3,6	6,2	5,0	13,4
- Proprietatea cooperatistă	1,9	4,3	3,6	2,5	2,5	3,7